

GLAS

AKADEMSKI

LETO III. ŠTEV. 15.

LJUBLJANA, 3. MAJA 1935.

UNIVERZA, KI ODKLANJA VOLILO.

Pred kratkim smo poročali, da je umrl v Meranu na južnem Tirolskem profesor Jožef Schmorranzer, Slovenec, ki je živel od prevrata izven domovine, a se je pred smrtjo spomnil z najlepšim, kar je mogel storiti: bil je znanstvenik-prirodoslovec, ki se je specializiral na raziskavo v vznožju alpskega sveta rastočih gob in tako v desetletju neumornega dela pripravil nad 3000 preparatov, ki jih je pred smrtjo skupno z delom svoje strokovne knjižnice v oporoki določil kot volilo slovenski univerzi. Naglasili smo takrat, da nam je to volilo dragoceno mimo njegove stvarne vrednosti kot edinstvene zbirke tudi zato, ker ga je daroval naš človek, ki je kot toliko drugih delal za tujino, a nosil v sebi svetlo misel na mlado domačo univerzo, ki je ni poznal, in zato, ker bo obogatila enega naših institutov, za katere je dovolj znano, da jim ni poslano z rožami.

V pozni jeseni je prejel rektorat univerze uradno obvestilo meranskega notarja o volilu. Univerzitetne oblasti so vprašale za mnenje mladega hrvatskega docenta dr. Horvatića, ki predava sedaj za pokojnim dr. Jesenkom botaniko in v čigar stroko spadajo preparati in knjižnica; ta se je predvsem radi knjižnega dela zapuščine zavzel za prevzem, češ, da bo zbirka velika pridobitev za institut. Univerza je ta predlog osvojila in obvestila o tem notarja in jugoslovanski konzulat v Milanu, ki naj bi posredoval prevoz. Volilo določa, da naj prevzame prevozne in druge stroške, ki bi morebiti nastali ob prevzemu, univerza, da ne bi obremenjevali pokojnikovega sorodstva. Mimo tega pa je pokojnikova sestra v privatnem pismu zaprosila univerzo, da bi spričo njenih težavnih denarnih razmer prispevala znesek 3000 lir za postavitve nagrobnika, ali pa se zahvalila za volilo. Za zbirko se je namreč po poročilu pokojnikove sestre zanimala dunajska univerza, ki bi jo rada kupila za svoj prirodoslovni institut.

Ker slabe dotacije ljubljanski univerzi niso dovoljevale takega izdatka, je prevzel skrb za nagrobnik v popolnem razumevanju pokojnikovega volila Univerzitetni zaklad, čeprav v oporoki ni bilo nikakih pogojev in bi univerza željo lahko odklonila. Tako smo bili prepričani, da pride zbirka kmalu v Ljubljano.

Tem večje pa je bilo presenečenje, ko smo izvedeli, da se je senat univerze, ki ga tvorijo rektor in prorektor ter vsi dekani in prodekani gospodje profesorji dr. Nahtigal, dr. Krek, dr. Šerko, ing. Osana, dr. Ujčić, dr. Oštir, dr. Škerlj, dr. Kanský, dr. Vidmar in dr. Grivec, zahvalil za volilo. Po poročilih so namreč izvedeli, da bi stale takse pri prevzemu volila in prevoz okoli 3000 lir, ki jih univerza zopet ni imela. Tako bo šlo volilo, namenjeno nam, najbrže na Dunaj.

Kljub temu, da se danes ne da storiti ničesar več, bi radi izpregovorili.

Želeli bi si, da se razčisti vprašanje, ali je bilo prav, da je senat univerze tako na hitro odklonil volilo?

Vemo, da je bilo krivo pomanjkanje denarja. Vemo tudi, da ne more formalno nihče vplivati na sklepe senata, toda vprašanje te zapuščine ni bilo samo denarno vprašanje, bilo je več, bilo je

moralno vprašanje. Kajti to volilo je daroval univerzi naš človek, ki je bil dolgo odtrgan od nas, pa se po tolikih letih čutil tako zelo vezanega na svojo zemljo, da ji je daroval delo svojih rok, ki ga bo daleč preživelo. Bilo je prvič, da je dobila univerza tak dar. Bil bi tembolj dragocen, ker bi ublažil večni očitek, da nimamo mecenov in dobrotnikov in služil kot svetel vzgled. Tudi če bi ne šlo za pomembno obogatitev, bi moral senat univerze že zaradi ugleda skrbeti, da si ohrani volilo, saj zneska 3000 lir ni bilo nemogoče dobiti.

Ne moremo razumeti, da se ni nihče vživel niti v misel pokojnega profesorja, s katero je daroval domovini svoje življenjsko delo, niti v sodbo, ki si jo bo o nas ustvaril zunanji svet spričo takega ravnanja, niti v eno tistih živih potreb, ki jih danes mi tako zelo čutimo.

RAZGOVOR OB VRHOVNIKOVI KNJIŽNICI.

V ljubljanskih listih smo pred dnevi brali veselo novico, da je naša drž. študijska knjižnica postala srečna dedinja bogatih knjižnih in rokopisnih zakladov idealnega rodoljuba Ivana Vrhovnika. Radovednost me je s par tovariši privedla v bibliotечne prostore, skrite pod isto streho z II. realno gimnazijo. Popoldanske uradne ure so se končale in obiskovalci so zapuščali skromno čitalnico. Upravnik nas je radostno sprejel, ustregel naši želji ter s šopom ključev odpiral vrata za vratici visokih omar na hodniku. Z redko zgovornostjo nam je predstavljal in tolmačil dragocene pridobitve, ki jih je za velikonočni »oddihi« z dvema pomagačema srečno stlačil v dveh treh vrstah v ječo, potem ko je prejšnje manjvredne zaloge knjig moral degradirati v kletne temnice, da so dobili novi gostje vsaj suho domovanje. Občudovali smo predvsem častitljive starine iz 17. in 18. stoletja v svojih staromodnih opremah s pisanimi etiketami na hrbtih. Od tu nas je upravnik povedel v mračen magazin, iz katerega nam je udarjal neprijeten vonj po vlagi in plesnobi nasproti. Ob slabotni električni razsvetljavi nam je pokazal na mizi vrste popolnih Novic, Zgodnje Danice, povezane letnike raznih revij in ruskih pisateljev. V šte-laži ob strani pa so se stiskale publikacije Mohorjeve družbe od njenega početka, dolga vrsta vezanih molitvenikov, zbirke poročil, in bogve kaj vse je tu še nagromadenega brez reda in pregleda, sad Vrhovnikovega polstoletnega vztrajnega nabiranja!

— Ali ne boste imeli težav, gospod upravnik, da napravite to gosto natrpano blago občinstvu dostopno? Saj bo vendar naš študent, profesor, znanstvenik čimprej nujno potreboval in ga tudi zahteval za svoj študij.

— Baš tu stojim tudi sam pred težkim problemom, kako te dragocene znanstvene pripomočke svojemu namenu primerno porazdeliti, napraviti pregledne in javnosti dostopne, kajti enaka natrpanost vlada tudi v vseh ostalih naših bibliotечnih prostorih od vlažnih kletnih tal pa tje gor do podstrešja. Vsako leto opozarjam našo prosvetno in finančno centralo pri sestavi proračunskih predlogov na te naravnost obupne razmere, ki onemogočajo normalno poslovanje v knjižnici, spravljajo v nevarnost njene nenadomestljive zaklade, a redno ostajam brez uspeha.

Že itak na minimum zmanjšane budžetne postojanke za njene najnujnejše potrebe ščine nam pod geslom potrebne splošne štednje letno zmanjšujejo po 10%, da bomo nekoč obstrmeli pred veliko ničlo. Naša javnost je bila o tem obveščena in tudi narodni zastopniki.

Edino rešitev smo pričakovali od Vaše tako idealno zasnovane akcije za zgradbo univerzitetne knjižnice, ki so jo vsi naši javni funkcionarji brez razlike politične pripadnosti tako navdušeno pozdravili, in kak sad so rodili Vaši napori?

Prosim vas, zastavite vse svoje mlade sile vnovič v svetem boju za naše kulturne pravice in ne odnehajte prej, da bo rešena čast naše knjižnice.

Nekako zamolkel je postal upravnikov glas v dušecem ozračju, sam pa se nam je zdel upognjen in na upadlem licu so se mu pojavile čudne gube. Stisnil nam je roko v slovo s pozdravom »Na srečnejše svidenje!« Zamislili smo se v plemeniti čin velikega mecen in pravega rodoljuba, pa še v marsikaj. Ko smo zadihali sveži zrak, nas je v večernem hladu pozdravljalo ubrano zvonjenje ljubljanskih cerkva v pozdrav prvemu maju in upajmo, da tudi lepši bodočnosti!

OB PETNAJSTLETNICI UNIVERZE.

7. Matematični seminar.

Matematični knjižnica je bila ustanovljena ob nastanku univerze iz istih virov kot vsi ostali instituti in knjižnice, namreč iz državnih dotacij in demobilizacijskega fonda. Urejena je bila izključno po uvidevnosti g. prof. Josipa Plemlja, ki je knjižnico opremil tako, da nudi v glavnem splošno matematično naobrazbo. Več kot tri četrtine knjig tretira teoretično matematiko, ostalo odpade na uporabno matematiko in astronomijo.

Knjižnico vzdržujejo drž. subvencije, ki pa kažejo močno padajočo tendenco od ustanovitve sem, tako da znašajo sedaj letno okoli 9000 Din. S tem denarjem je možno naročiti le periodike, za nabavo novih knjig ne ostane ničesar.

V knjižnici je precej zbranih del: Lagrange-ova, Euler-jeva, Cauchy-jeva, Schwarz-ova itd. Za specializacijo ta knjižnica ne more nuditi ničesar. Vrednost knjižnih zbirk je okoli milijona dinarjev. Obsega okoli 2000 zvezkov, razen tega pa še revije: Zeitschrift, Annales, Jahresbericht D. M. V., Journal de mathématique pure et appliquée, Encyclopedie der mat. Wissenschaften, Göttinger Nachrichten, Acta Mathematica, Journal de l'école polytechnique supérieure, Journal de l'école normale in dr.

Knjižnica je na razpolago profesorjem in študentom, ki jo posejajo po potrebi, v splošnem pa bolj malo, ker je pač ne rabijo bog ve koliko.

Seminarsko delo ali boljše rečeno seminarske vaje se vrše pod vodstvom obeh predavateljev matematike g. Plemlja in g. Zupančiča. Po novi odredbi g. prof. Plemlja se deli njegov seminar v višji (3 ure) in nižji (1 ura). Ta uredba ima namen ločiti slušateljstvo po večji in manjši zmožnosti, da se prepreči zastanek v izobrazbi pri zrelejših. Sploh pa se oba g. profesorja pritožujeta nad izredno slabim slušateljstvom na matematiki. Vzrok za to bo brez dvoma dejstvo, da

dobe matematiki hitro službo, na kar je opozorilo v svojem razpisu ministrstvo prosvete samo. Posledica tega je bila, da se je natrpalo v matematičnih prostorih ljudi, ki bi sicer ne jemali te stroke za svoj poklic.

Pri matematiki znanstvenega seminarja ni, to se pravi takega seminarja, ki bi po postavljenih smernicah in organizirano raziskoval in eventuelne izsledke sistematiziral. Vzrok za to je v tem, da je sedaj sploh težko odkriti kaj bistveno novega v matematiki, ker je registrirati splošen zastoj v razvoju tega znanstvenega poprišča, drugače povedano manjka idej, ki bi se potem razrastle v obsežne matematične teorije, kot je bilo na primer to v 17. stoletju z odkritjem infinitezimalno majhnih oziroma velikih količin. Drugi vzrok pa bi bil ta, da slušateljstvo samo ne kaže nikakega zanimanja in potrebe preusmeritve seminarja, ker pač ni doraslo takim nalogam.

Seminarsko delo obstoji torej deloma v ponavljanju in predelovanju težjih mest iz predavanj g. profesorjev, deloma v primerih aplikacije teorije v praktične probleme. Vse delo ostaja v okvirju izpitnih potreb in ima zgolj praktičen značaj. Ta način brez dvoma popolnoma ustreza večini slušateljstva, saj ima tak seminar le namen pomagati slabše nadarjenim, da se prebijajo skozi težja mesta v teoriji in dokopljejo do metodičnega mišljenja.

Ker predstavlja matematika najpreciznejšo znanstveno disciplino, je jasno, da so ji dorasli le poedinci, kar daje potem seminarju karakteristično obeležje. Nikjer se namreč ne more odražati tako močno višji ali nižji nivo seminarja kot tam, kjer gre predvsem za kvalitativno delo, na primer pri matematiki. Vsa vzgoja na matematiki ima namen dati matematično metodo mišljenja, čim več slušateljev si jo osvoji, tem več se more v takem seminarju predelati.

Dijaštvo posega seminar povsem redno, kar jasno kaže potrebo večina slušateljstva po taki obdelavi učne snovi. Vaje se vrše na ta način, da se slušatelji izmenoma od ure do ure vrste pri črni deski in pod vodstvom g. profesorja rešujejo narekovane probleme. Z značajem seminarja je dijaštvo zadovoljno, in ker še zdavna ni doraslo profesorjem, tudi ne more vplivati na kake preusmeritve seminarja.

NARODNOSTNA PORAZDELITEV SLUŠATELJEV NAŠE UNIVERZE. (Iz gradiva Akademске akcije.)

Ko smo v dosedanjih sestavkih porazdeljevali slušatelje naše univerze po socialnem izvoru, po spolu in po fakultetah, smo upoštevali samo slovenske slušatelje, neslovenskih slušateljev je namreč sorazmerno tako malo, da njih podrobnejša diferenciacija ne bi imela pravega smisla in je zato tudi nismo izvedli. Pač pa navajamo spodaj glede vseh slušateljev, tedaj tudi glede njih neslovenskega dela, porazdelitev po narodnosti, v kolikor izhaja iz gradiva, ki ga je zbrala Akademška akcija.

TOVARIŠI!

Širite naš list tudi izven akademskih krogov.

AKADEMSKI KLUB ELEKTRO-TEHNIKOV.

V petek 10. maja predava g. prof. ing. Novak o temi: »O tehniki fotografskega posnetka«. Predavanje se vrši v predavalnici elektro-instituta na tehniki ob 20. uri. Vsi vabljeni!

ANKETA O POGOJIH ŽIVLJENJA AKAD. MLADINE NA POLJSKEM.

Sociološko statistična anketa pod gornjim naslovom, ki je letos na dnevnem redu med aktualnostmi poljskega dijaštva, je podjetje, ki po svoji vsebini in potrebi, iz katere izhaja, nam ni več novo. Saj smo svoje poljske tovariše celo za nekaj mesecev prehiteli. Vendar nas more pregled njihovega dela v tej smeri opozoriti na nekatere dovolj zanimive razlike med pogoji, v kakršnih delajo oni, in našimi. Medtem ko je takšno anketo na naši univerzi zasnovala in izvedla splošno akademška »Akcija«, je to delo na varšavski univerzi avtomatično pripadlo za to

poklicani strokovno znanstveni instituciji, Sociološkemu klubu slušateljev varš. univ. Že pred dvema letoma so slušatelji sociologije, zbrani v tem klubu, sklenili, organizirati svoje sile poleg teoretičnega študija tudi v »najbližjem terenu« na ta način, da temeljito in vsestransko proučijo in sociološko obdelajo življenjske pogoje poljske akad. mladine. Že sama priprava vprašalne pole za anketo, s pomočjo katere je bilo treba zbrati ves material za to delo, je bila tako vestna, da predstavlja sedanja, že razposlana pola vprašanj po dolgotrajnih izpopolnjevanjih in poskusnih anketah v posameznih seminarjih, nekako trideseto redakcijo prvotnega formularja. Delo sociološkega kluba je izrazito znanstveno; gre le za ugotovitve, za popolno sliko vsega, na podlagi česar bodo šele drugi morda spreminjali in uvajali nove pogoje. Druga dokaj vidna različenost je v tehničnih pogojih njihovega dela. Pri organiziranju ankete, kjer gre za približno 50.000 slušateljev šestih poljskih univerz, uživa varš. Sociološki klub polno naklonjenost vseh univerzitetnih oblasti, ministrstva prosvete, ki je samo zainteresirano na tem, da se stvar čim boljše izvede, dalje jih podpirata aktivno »Institut za državne zadeve« (spada k ministrstvu za soc. skrbstvo), »Društvo prijateljev akad. mladine«, ostanek stroškov in dela pa hočejo prispevati študentje še preko sorodnih strokovnih klubov in drugih organizacij na vseh univerzah. Priročno obsežnosti terena so bili prireditelji primorani, uporabiti vsa mogoča sredstva reklame, da bi njihovo delo ne ostalo brez uspeha zaradi premajhnega odziva vprašancev. Poština in izpolnjen formular je plačana naprej, tako, da dijak z anketo nima nikakih stroškov. Stroški vse akcije znašajo okrog 40.000 Din (4750 zl.). Anketa je anonimna.

Vprašalna pola sama, obsegajoča skoro tri strani, izprašuje zelo podrobno in sicer o devetih glavnih vidikih. 1. Personalna (n. pr. o jeziku ima tri vprašanja: materinščina, kako se je govorilo v hiši, kako govori vsak dan). 2. Študij. Kakšni nagibi so vodili izbor predmeta: zanimanje, slučaj, praktični oziri? Vzroki sprememb predmeta, zamud v študiju? Koliko časa na dan, teden posvečaš študiju, predavanjem, vajam? Delaš enakomerno ali v »zaletih«? Je predmet zadovoljil tvoja pričakovanja, čutiš potrebo sprememb, izpopolnitev? Kakšnih? Čutiš pomanjkanje znanstvenih pripomočkov, knjig, laboratorijskih naprav itd? Neobvezen študij? Tvoja znanstvena dela, nagrajena, objavljena. 3. Materialni pogoji. Kako se vzdržuješ? Kolikokrat si se potegoval za štipendijo, študijsko podporo, posojilo, kolikokrat si take podpore užival, kako visoke? Si prosil za znižanje taks, z uspehom, kolikokrat? Užival podporo samopomočnih stud. organizacij, drugih institucij? Povprečna višina mesečnih dohodkov iz zaslužka, od rodbine, štipendije, v denarju, naturi. Dolgovi v tem trenutku, komu? Koliko ur v tednu zavzema delo zaslužek; je to stalen zaslužek, slučajen, začasen? Vzdržuješ ali podpiraš koga in v koliko? Stanuješ v mestu univerze ali se voziš? Stanuješ pri starših, sorodnikih, najemaš sobo, sam, s koliko osebami? Ti je to stanovanje ugodno, znosno, neugodno? Se zadostno prehranjuješ, oblačiš? Kako v počitnicah: zaslužek, počitek v mestu, na deželi, praksa? 4. Dom in rodbina. Kje žive starši? Kratko značaj miljeja, v katerem si rasel (vas, tovarniški oddelek i. pod.); poklic staršev in položaj v poklicu, približna višina mesečnih dohodkov glavnega prehranjevalca. Število, starost, poklici in event. dohodki bratov in sester (v kolikor pomagajo družini). 5. Zdravstveno stanje. Kakšna bolezen, stara? Moti pri študiju, pri delu za zaslužek? Zdravje staršev; če so pomrli, na čem? 5. Sodelovanje v družabnem in političnem življenju. Si član znanstvenega kluba, samopomočne stud. organizacije; se zanimaš za aktualna polit. in družabna vprašanja, katera? S kakšno idejno smerjo simpatiziraš? S katero stranko ali organizacijo? Si spremenil svoje politične poglede v času študija, kdaj in iz katerih vzrokov? Sodeluješ v družabnem in političnem življenju tudi izven akademškega? V organizacijah, katerih? 6. Kultura, umetnost, zabava, sport. Kolikokrat si bil v zadnjem polletju v gledališču, kinu, operi, na predavanjih, razstavah, koncertih, sportnih tekmah, dirkah, cirkusu, dancinških in kam zahajaš najraje? Čitaš znanstvene knjige tudi še več, kot je potrebno za študij in preko svoje stroke? V

katerih jezikih bereš? Katere časopise, revije? Lepo knjigo, katere avtorje najraje? Gojiš kak sport? 7. Razmerje do vere: veren, izpolnjujoč verniške obveznosti, indiferenten, neveren, protiverški. 8. Perspektive za bodočnost. Kakšno delo želiš pri študijah: znanstveno, poklicno, administracijsko itd. Kakšne možnosti vidiš za realizacijo svojih načrtov? 9. Dodatne izpovedi.

V izpopolnitev vodi omenjeni klub istočasno še drugo anketo pri vseh akademskih organizacijah, samopomočnih, znanstvenih, idejnovzgojnih, sportnih in kulturnodružabnih ter pri sekretarijatih fakultet.

Kakor je bila priprava vprašalne pole resno in skupno delo varšavskih študentov sociologije — ob širnem zanimanju in vodstvu dveh profesorjev — tako tudi načrti za obdelavo odgovorov predvidevajo velik in težak študij. Rezultat celotne obdelave ankete naj bi namreč ne bila le gola statistika marveč obširno delo o pogojih življenja polj. akad. mladine, o tipih, v okviru katerih se gibljejo razlike in podobnosti, skratka vsestranska sociološka obdelava izvedene ankete kot prva knjiga, kot druga, izpopolnjujoča pa je projektirana zbirka kakih desetih »spominov« poljskih akademikov. Vsa ta obsežna, zaključena akcija ima biti znanstveno delo, praksa mladih sociologov, a v svojem rezultatu bo služila kot popoln material za orientacijo vsakomur, kdor bo hotel posamezne pojave akad. življenja globlje spoznati, razumeti, popravljati slabe strani, odstraniti škodljive in neustaljene pogoje, moteče odvisnosti itd. Material bo tu, zbran in dobro obdelan, kdorkoli ga bo lahko pustil na miru in kdorkoli ga bo lahko uporabljal v korist poljskega dijaštva.

DEJSTVA IZ BORBE ZA SLOVENSKO UNIVERZO, KI JIH MORA POZNATI VSAK AKADEMIK.

(Podatki zajeti iz razprave Janka Polca, Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo. Universitas Alexandrina Labacensis, Ljubljana 1929.)

Ob nastopu novega stoletja je zajel slovensko javnost po sistematičnem in žilavem delu akademске mladine tak val navdušenja in borbenosti za slovensko stvar, kot je dotlej pri nas nismo bili vajeni. V skladu z ideologijo dobe je ta borbenost še vedno odmevala tudi v vseh ostalih slovanskih deželah. Takrat so bile pač še vse v borbi za dosego svoje kulturne in politične samostojnosti, radi česar so se medsebojno podpirale.

Kakšna je bila vloga državnih poslancev v tej borbi?

Misli in zahteve, ki je prevečevala vse zavedne ljudi v domovini, tudi oni niso mogli trajno prezirati. Trije izmed njih, dr. Ferjančič, dr. Ivčević in dr. Šusteršič, so vložili v imenu vseh treh jugoslovanskih klubov v dunajskem parlamentu nujni predlog za ustanovitev univerze v Ljubljani. C. kr. vlada naj čimprej predloži poslanski zbornici načrt zakona, s katerim se bo zagotovila ustanovitev univerze z juridično, filozofsko in teološko fakulteto za južne Slovane.

O ozadju tega predloga pravi dr. Janko Polec: »Politične razmere so bile takrat v državnem zboru take, da je bil ta predlog že vnaprej brez upa zmage. Zato so se jugoslovanski edposlanci, danes se to lahko pove, le neradi in pod pritiskom javnosti, zlasti nestrpnega, mladostno neizkušenega dijaštva, odločili k temu koraku in predlog proti svoji boljši volji vzdrževali. Zato se je tudi dr. Ivan Šusteršič, ko je otvoril razpravo o tem predlogu, dne 6. decembra 1901, opravičeval, da so jugoslovanski poslanci tako važno vprašanje spravili v zbornico z nujnim predlogom. Povedal je jasno, da so bili pripravljeni privoliti, da bi se ta predlog brez pravega branja odkazal šolskemu odseku.« (Univerzitetni zbornik, str. 105.)

Slovenski poslanci so imeli takrat v avstrijskem državnem zboru pri tem, kot pri marsikaterem vprašanju bitne važnosti za slovenski gospodarski, kulturni ali politični razvoj, izredno težavno stališče. Ni bil izdelan enotni narodni program, ki bi jim dajal trdno hrbtnico v vseh težkih trenutkih in zavest, da je borba sicer težavna in čisto brezupna, toda nujna, pa naj so usodne okoliščine, ki so dušile in še duše male

narode na evropskem kontinentu, še tako zamotane. Zastopniki vladajočega naroda, ki se je vedno ponašal s svojo višjo kulturno stopnjo, so s svojimi nastopi često kazali prav nasprotno. Prav v debati o gornjem predlogu za slovensko univerzo je na primer nemški nacionalni poslanec Berger ironiziral akcijo in izjavil, da velenemški poslanci načelno niso proti jugoslovanski univerzi, a morala bi se ustanoviti v Sarajevu. Tu bi lahko dokazali Slovenci svojo solidarnost z ostalimi južnimi Slovani, »tu bi lahko razvneli znanstveno tekmovanje, da bi se Nemci čudili velikosti in višini kulture jugoslovanskega naroda.« In znova je pogrel epizodo, ko je prinesel Anastazius Grün culico knjig v zbornico deželnega zbora, jo razvil in povedal, da je to vsa slovenska kultura. Drug tak primer je bil govor poslanca spodnještajerske mestne skupine dr. Wolffhardta, ki je med drugim trdil: »Ustanovitev slovenskega vscučilišča bi bila danes naravnost nemogoča, prišli bi v največjo zadrego, ko bi morali tako univerzo preskrbeti z učitelji, učnimi knjigami in učenci. Ker je to torej nemogoče, gre le za domnevno potrebo, ki se sploh ne da izvršiti ali ki vsaj gotovo ni tako nujna. Nekaj drugega je pač v resnici nujno potrebno: nemški pouk v ljudski šoli.«

Tako je pokazala debata v državnem zboru, da ob popolnoma odklonilnem stališču nemške večine še dolgo ne bomo dobili svoje univerze. Toda zahteve javnosti tudi državni zbor ni mogel odpraviti. V domovini so se razprave nadaljevale, klic je postajal vedno glasnejši, z njim pa tudi odpor proti vladnemu stališču. Zgodovinar tega boja pa opaža, da je bil v neki točki voden popolnoma nepravilno: pač so se sile izživljale na shodih in zborovanjih, sestavljale le še resolucije in pa predlogi za državni ozir. deželne zbornice, toda konkretno ni prijel dela z dobro notranjo organizacijo priprav za bodočo univerzo nihče. Edino, kar je bilo v tem oziru pozitivno, so bili finančni predlogi Ivana Hribarja in dr. Majarona l. 1898. To delo je stopilo v tem letu za korak dalje.

(Dalje prihodnjič.)

PROBLEMI JURIDIČNE FAKULTE- TE IN JURIDIČNEGA STUDIJA.

Kadar razpravljamo o katerikoli problemih ljubljanske univerze: o njenem materijalnem stanju, o njenem znanstvenem delu, o njenem razmerju do ljudstva — se moramo zavedati, da prispeva k tej splošni problematiki vsaka posamezna fakulteta s svojimi posebnimi problemi. Izhajajoč s stališča univerze kot celota in zavedajoč se njene naloge v življenju naroda, kateremu sta posvečena njen obstoj in delo, moramo načeti posamezne probleme tam, kjer je njihov koren. V tej zvezi hočemo govoriti o juridični fakulteti, ki ima važno mesto v sestavi univerze in katere vprašanja so važna in nujna, da zahtevajo odgovora brez odlašanja.

*

je pa tudi najbolj industrializirana pokrajina na meji dveh močnih tujih kultur, s posebnimi, jako diferenciranimi pravnimi in gospodarskimi prilikami...«

Iz spomenice o pomenu ljubljanske univerze, leta 1927.

»... naš smoter ne sme biti, da se vzgojimo v toge pravniške birokrate, temveč v žive ljudi, ki znamo pravilno pojmovati funkcijo prava in gledamo z vidika življenja in potreb našega ljudstva.«

Iz sklepa o preureditvi notranjega dela Društva slušateljev juridične fakultete, leta 1934.

Vsi, ki so z ljubljansko juridično fakulteto v neposredni ali posredni zvezi — kot njeni profesorji, sedanji ali bivši njeni slušatelji in slednjič tudi praktični pravniki po najrazličnejših službah, bi morali čutiti in vedeti. Tisti, ki odločajo o delu te fakultete, bi se namreč morali živo zavedati, da je juridična fakulteta v Ljubljani edini slovenski znanstveni zavod, ki naj se bavi s proučevanjem in učenjem juridičnih, ekonomskih, socioloških in političnih ved. Gotovo ne more en sam zavod v polni meri izpol-

njevati te obsežne naloge, ki je pri drugih narodih porazdeljena med vrsto šol in zavodov. Prav zato je naloga slovenske juridične fakultete tem večja in pomembnejša, da s čim smotrenejšo in popolnejšo ureditvijo svojega dela napravi vse, kar je v njeni moči in se čim bolj skuša približati zaželenemu smotru; v drugi vrsti pa bi bila njena naloga zbrati in povezati okoli sebe vse posameznike in skupine, ki bi ji pri njenem delu lahko pomagali.

Prvi in osnovni vzrok vsem pomanjkljivostim in neuspehom je ureditev juridičnega studija, ki je povsem nesodobna in nesmotrena. Že dolgo vrsto let se pripravljala preureditev, v prvi vrsti seveda zaradi poenotenja juridičnih studij v vsej državi. Kako se je že to vprašanje razvilo, ne vemo; kakor na drugih fakultetah so tudi na naši juridični razpravljali o načrtu nove fakultetne navedbe, o čemer pa nismo podrobno poučeni. Ugotoviti pa je treba, da se o tem vprašanju nikakor ni dovolj govorilo, kajti razprave v fakultetnem svetu samem ne zadoščajo. Treba je sodelovanja vseh pravnih krogov in zlasti tudi studentov. V resnici pa o tem ni bila javno izpregovorjena nobena beseda razen članka prof. Dolence v Slovenskem Pravniku l. 1926, ki pa se omejuje le na studij kazenskega prava. Od tedaj pa je tudi minilo že devet let.

Težišče vsega studija je zdaj v predavanjih, delo v seminarjih pa ni obvezno. Tu je koren tega, da ni v juridičnem studiju potrebno poglobljenosti v posamezne predmete, tem manj, ker je predavanj toliko, da jim pri najboljši volji ni mogoče pazljivo in upešno slediti.

To se dogaja na juridični fakulteti, ki je danes številčno najmočnejša na vsej univerzi, k predavanjem pa ne hodi niti 20% slušateljev. Potrebni podpisi se že dobé, celó brez osebne navzočnosti. Nekoliko bolj je v seminarjih, kjer se podpisi dobé sicer nekoliko težje, toda za vsakega slušatelja je zeló dobro in koristno, če ima za izpit potrjeno frekvenco seminarjev. Ne bomo govorili posebej o tistem seminarju, v katerem vzdržuje profesor obisk na višini s podpisovanjem slušateljev na prezenčno polo in v katerem opravljajo studenti druge posle med tem, ko profesor razpravlja o kakšnem tekstu s slušateljem v prvi klopi — kakor v srednji šoli. Na splošno moramo poudariti,

referenti beró svoje referate, h katerim nimajo ostali člani ničesar pripomniti, ker jim manjka poznanje globljih osnov posameznih pravnih in gospodarskih pojavov. In samó razumljiva posledica takih razmer je, da v seminarjih ni nobenega studija tistih pojavov slovenskega življenja, katerih spoznavanje bi sodilo prav v področje juridične fakultete.

Takó juristi studiramo po nekaj mesecev pred izpiti mehanično iz knjig, brez pravega razmerja do predmeta in profesorja, brez potrebne razgledanosti po raznih pravnih predmetih. Večini juristov je popolnoma neznano delo lastnih profesorjev, njihovo pisanje v strokovne časopise, delo drugih domačih in tujih znanstvenikov — sploh stanje in razvoj sodobne pravne in gospodarske znanosti. Ali se je ob takem čuditi, da odhajajo z juridične fakultete diplomirani juristi, ki so samo mehanično studirali za izpite, da dosežejo formalno kvalifikacijo za službe, ki jih bodo vršili prav tako brez občutka in razumevanja, ker se ne zavedajo prave vloge prava v družbi in njegove odvisnosti od življenja in zlasti, ker tudi

niso življenjsko povezani z ljudstvom, za katero bi morali kot intelektualci delati in se boriti.

Kje je vzrok temu nemogočemu stanju? Ali morda v malomarnosti in nezanimanju slušateljev? Tako bi človek sodil, kadar bere razglase dekanata, da se ne bo potrdila frekvenca slušateljev, ki ne bodo redno hodili k predavanjem (lanski letni semester). Toda ne moremo misliti, da se ne bi tudi na dekanatu zavedali kakor mi, da je pravi vzrok nezadostnemu obiskavanju predavanj le ustrezajoča ureditev studija. Iz tega osnovnega dejstva izvirajo vsi pojavi, ki jih ne bi smelo biti. Poleg tega, da bi se razpored predmetov nekoliko preuredil in izpopolnil — značilno je, da ni na primer stolice za sociologijo —, bi morala predavanja zavzemati manj ur, uvesti pa se morali obvezni seminarji, kamor naj bi se koristno preneslo delo, ki se zdaj skoraj brez uspeha izžerpava v predavanjih, ki se izgubljajo v prazno. V znanstvenih diskusijah bi se razjasnjevali pojmi in spoznavali problemi, za katere bi se med slušatelji dvignilo zanimanje in tako ustvarilo tudi neko živo razmerje do predmeta. Zlasti bi to uspelo z apliciranjem teoretičnih rezultatov na dejanske pojave slovenskega življenja in sploh važna sodobna pravna in družbena dogajanja. Ob tako preurejenem studiju bi bila dana slušateljem možnost svobodnega kritičnega presojanja pravnih in gospodarskih teorij in izobraževanja tudi v vseh drugih znanostih, ki so dobremu juristu potrebne, in Slovencem bi se vzgajali pravniki, ki ne bi bili samo zvesti in poslušni uradniki in juridična fakulteta ne samo šola za pripravljanje uradniškega kadra.

In tista tedenska ura, ki jo posveča profesor Dolenc predavanju o zgodovini slovenskega prava, ne bi bila več nadležna in zoprna, temveč priljubljena in upoštevana, da bi se ji dodala še kakšna ura, ker bi se slušatelji zavedali, da se ta predmet predava samo na slovenski juridični fakulteti v Ljubljani.

Po vsem tem je razumljiva nepovezanost in celo odtujenost med profesorji in slušatelji. Kakor na eni strani slušatelji ne poznajo dela svojih profesorjev niti njihovih obveznih predavanj, tako na drugi strani profesorji ne kažejo razumevanja za potrebe slušateljev in ne store nič, da bi dvignili splošno akademski in strokovno juridični nivo svojih slušateljev: vztrajno predavajo, vodijo seminarje in razmeroma zelo redke vaje v njih, so člani izpitnih komisij in vsak na svojem področju več ali manj znanstveno dela, ne da bi bili tudi v nekem aktivnem razmerju do problemov fakultete in slušateljev in še več — vsega slovenskega življenja. Kar se prav razmerja do studentov tiče, so značilni primeri, ko posamezni profesorji odklanjajo korekturo skript. Kako pa naj potem študenti studirajo, ko večina profesorjev do danes še ni izdala najpotrebnejših učnih knjig — po slabih in površnih skriptah? Seveda po drugih tovrstnih delih, bodo rekli, — toda ali ni potrebno najprej poznati predavanja svojih lastnih profesorjev, zlasti še, ker marsikatera materije ni v knjigah? S tem, da hočejo nekateri profesorji na ta način morda braniti svoj ugled, ki ga tako nihče ne ogroža, v resnici samo zelo škodijo višini študija. Mislimo, da se tudi nekateri profesorji tega zavedajo (na pr. prof. Krek in Dolenc) in so radi na razpolago za popravo skript. Takega sodelovanja si morajo želeli vsi, ki jim je do pravega smotrenega in temeljitega študija.

(Dalje prihodnjič.)

ZOPET PROFESOR ILEŠIČ!

V znanstvenem mesečniku »Naš jezik« (let. III, št. 7), ki izhaja v Beogradu in katerega lastnik je Lingvistično društvo v Beogradu, oziroma njegov predstavnik dr. Aleksander Belić, znani filolog in profesor beograjske univerze, je priobčil dr. F. R. Ilešič članek z naslovom »Jezik u jednoj slovenačkoj beletrističkoj knjizi«.

Zagrebski univerzitetni profesor naglašava, da se je rodil v Sloveniji, živel 22 let kot profesor v Ljubljani, predaval tu 18 let slovenski jezik na srednjih šolah, mnogo pisal in še piše slovensko — »pa eto, dobil sam nedavno slovenačko beletrističko knjigo u ruke koju sam mogao samo sa leksikonom da čitam...«

Bila je to povest Ivana Zorca »Stiški svobodnjak«, ki jo je lani izdala »Družba sv. Mohorja«.

G. profesor Ilešič navaja vrste nenavadnih stavčnih zvez in izrazov, o katerih pravi, da jim ne vé pomena in izmed katerih je večina res tako zelo nejasna, da bi jih moral uredniški odbor založnice odkloniti in to še posebno zato, ker je bila knjiga tiskana v visoki nakladi in namenjena najširšim množicam našega ljudstva. Toda g. prof. Ilešič je prišel ob graji slovenščine v tej povesti do popolnoma drugačnega zaključka. Napisal je: »... mislim, da je to indirektno izraz jedne nejugoslovenske prakse koju sprovodi jedan deo Slovenaca.«

In na tej domnevi, na tem »mislim«, na tem »indirektnem izrazu« je zgradil celo hipotezo o delu slovenske publicistike, o »slovenoborcih«, ki da se bore proti novim hrvatsko-srbskim besedam, ki prehajajo danes, »naravno«, preko Sotle in Kolpe, in ne samo to, še več, iztrebiti hočejo iz slovenskega knjižnega jezika tudi srbske besede ki so prešle v zadnjih 100 letih iz srbohrvaščine v slovenščino in se v nji že udomačile: »Jer vremena su takva da treba tobože naglašavati ono, što Jugoslaveni deli, ne ono što spaja.«

In kar se mu zdi še najbolj škoda je to, da daje tej škodljivi težnji oporo tako zaslužen »ispitivač historije jezika, kao što je g. dr. Anton Breznik«; g. Ilešič tudi ne more verjeti, da bi imela založba, ki je izdala tako delo »iskren jugoslovenski pravec« — vse jedro danes za Slovence žgočega problema pa zavije v formo, ki dovolj prozorno opozarja:

»Jezične prividne sitnice često su jasan signal opasnijih stvari...«

V stvari se g. Ilešič pravzaprav razburja zaradi provincializmov v Zorčevi knjigi, ki po njegovem otežkočajo mešanje hrvatsko-srbskih izrazov s slovenščino, kar bi bilo potrebno in v skladu s težnjami njegove ideologije.

Že dolgo spremljamo napore g. profesorja Ilešiča, s katerimi skuša ob vsaki priliki tolmačiti razne pojave iz slovenskega kulturnega sveta po svoje. Tudi nam ni neznan, da je bil čas, ko so nekateri naši javni delavci iz starejše generacije s skrbjo gledali sadove prizadevanj svojega slovenskega rojaka iz Štajerske, ki je prešel v hrvatsko kulturno sfero in se skušal, kot nekoč njegov predhodnik, od tam boriti z mlino na veter. Povemo takoj, da njegovega najnovejšega traktata iz slovenske literarne zgodovine ne moremo vzeti resno in da nam je žal, da je izšel v resnem znanstvenem listu. Porabiti pa hočemo priliko, ki se nam nudi, da pozorneje pogledamo njegov način, zaključke in tudi tendenco. Napraviti pa hočemo to na ta način, da bomo iz pičlih 8 strani teksta g. Ilešiča izbrali najmarkantnejše navedbe, ki se nam zde potrebne komentarja in jih nanizali po točkah:

1. Napačna je osnovna misel članka, da je Zorčevo iskanje nenavadnih izrazov, izraz, čeprav indirektno, nekega boja »slovenoborcev«, dela slovenske publicistike, zoper srbskohrvatske besede v slov. knjižnem jeziku. Čudimo se Ilešičevemu izredno slabemu poznanju današnjih slovenskih prilik. Naj nam dovoli, da ga kot našega človeka nekoliko poučimo. S »Slovenoborci« so krstili pri nas kroga okoli tednika »Slovenije« in revije »Sodobnosti«. Oba kroga sicer nista identična, a niti eden niti drugi ni imel v svojem programu kakega varuštva slovenskega književnega jezika pred »hrvatsko-srbskimi besedami, ki prehajajo danes, naravno, bivše meje

med Sotlo in Kolpo«. Oba kroga sta namreč prepričana, da je dosegel slovenski knjižni jezik po svojem 384 letnem organskem razvoju tako stopnjo, da mu hrvatsko-srbske besede niso nevarne, poleg tega pa bi jih tudi g. profesor Ilešič ne mogel prepričati, da prehajajo danes hrvatsko-srbske besede kar tako čez stare jezikovne meje, čeprav se zdi to njemu »naravno«. Dalje Ivan Zorec z omenjenima krogoma ni v kakih tesnejših stikih in se nam tudi ne zdi verjetno, da bi bil način njegovega pisanja kak »izraz jedne nejugoslovenske prakse«, četudi le »indirektno«. Kar se pa tiče v knjižnem jeziku nenavadnih izrazov ali provincializmov, je pa tako, da jih pišejo naši pisatelji precej radi. Na primer mladi Miško Kranjec je iz Prekmurja, ta napiše marsikak provincializem, ta bi bil nazadnje tudi lahko »slovenoborec«, — da bo imel g. Ilešič vsaj malo prav, ampak težje bo n. pr. s Pregljem, ta ima strašno veliko provincializmov, a ni iz »slovenoborske« skupine, piše največ v konservativni katoliški »Dom in svet«, staro slovensko revijo, ali pa Župančič, ki je napisal tudi nekatere zelo lepe provincializme, pa tudi ni »slovenoborec«, na zunaj je celo izgledalo, da jim je nasproten, vsaj v revijah. Še bolj zamotana pa bo postala teorija g. Ilešiča n. pr. pri Antonu Debeljaku. Izmed naših pisateljev ima ta skoro največje veselje nad provincializmi, nekatere njegove spise ali prevode celo dober Slovenec težko razume, ta piše največ v »Življenje in svet« — ki ni prav nič »slovenoborski«, izdaja ga namreč nasprotni tabor.

Tako izgleda, da bo ta najnovejša hipoteza zelo težko obveljala. Kljub temu, da je g. Ilešič univerzitetni profesor in slovenist zagrebske univerze in da je izšla v resni srbski znanstveni reviji, si slovenska literarna zgodovina od nje ne obeta koristi.

2. Zdi se nam, da je g. prof. Breznik ponesrečeno zapleten v to zadevo. Gospod Ilešič ima sicer prav, ko pravi, da je dr. Breznik zaslužen proučevatelj historije jezika, toda njegovih zelo dobrih, znanstveno temeljitih in metodičnih razprav v »Domu in svetu« se zdi, da vseeno le ni razumel. Ni verjetno, da je hotel dati g. prof. Breznik »oslonca« takemu delu »slovenoborcev« in g. Ivanu Zorcu. Ne, ne, g. prof. Breznik je hotel čisto druge stvari.

3. Neki Slovenci piše: Belgrad, zaboravljajući da je glavno pravilo za pisanje mesnih imena: pisati ih tako kako ona glase kod naroda tamo gde se mesta nalaze — g. Ilešič je pisal svojo razpravo v Zagrebu.

4. Nekateri izmed izrazov, ki jih g. Ilešič tako zelo zameri Ivanu Zorcu, so nam popolnoma jasni. N. pr. kar prvi: »se je mašil skozi vrata«. Da to g. Ilešiču ni razumljivo? No, v dobrih desetih letih kar ga ni pri nas, se je tu marsikaj izpremenilo. Mi se skozi marsikatera vrata danes le s težavo »mašimo«...

5. Nima vsak čitatelj, ki je bral Zorčevo knjigo, tako porazne sodbe o nji, ker tudi nima vsak čitatelj ob njej povedati toliko drugega, kot je imel zopet enkrat na srcu g. Ilešič. In tu bi se morali dotakniti jedra stvari. Toda kot doslej mu tudi ob tej priliki žal ne moremo jasno povedati teh stvari...

6. Resnično obžalujemo, da je resen znanstveni mesečnik kot je »Naš jezik« objavil čla-

nek, ki ne more zdržati resnejšega razmotrivanja in ga tudi mi nismo mogli vzeti resno. Omembe pa je bil tudi kot tak potreben.

VPIŠITE SE V F. S.

Vse tovariše akademike pozivamo, da se takoj vpišejo v Ferijalni savez, če hočejo dobiti legitimacije že 1. junija, ko stopijo ugodnosti polovične vožnje v veljavo.

Vpisnina znaša Din 47.—, za tiste pa ki ne plačajo šolnine, Din 42.—.

Denar pošljite po položnici, katere so na razpolago v predalu v vratarjevi loži. Tam je tudi vpisna in dopisna knjiga. Pristopnic letos ni treba izpolnjevati. Na položnico napišite poleg čitljivega imena in priimka tudi fakulteto. V nabiralnik F. S. v avli vrzite 2 (dve) slike, na kateri tudi napišite ime, priimek in fakulteto.

Vpišejo se lahko vsi redno vpisani akademiki, dalje oni, ki so bili vpisani v zimskem semestru in oni, ki so v ispitnem štadiju.

Obenem sporočamo vsem tovarišem, da dobi letos vsak akademik-ferijalec tudi redno legitimacijo »Slov. planinskega društva«. (Zato 2 slike!). Torej bodo imeli tov. akademiki-ferijalci poleg dosedanjih ugodnosti še to, da so člani SPD, kot taki imajo tudi preko leta polovično vožnjo v grupah in jasno tudi vse ostale ugodnosti, ki jih imajo člani SPD. Še posebej pa imajo akademiki-ferijalci to ugodnost, da so kot člani SPD oproščeni reševalnega prispevka, vstopnine v planinske kočice, in da bodo imeli v planinskih kočah znaten popust tudi pri jedilih (kavi, čaju, juhi itd.). Potrebne ugodnosti so navedene na uradni deski F. S.

Končno obveščamo vse tovariše, da dá SPD vsem akademikom-ferijalcem v svojih prostorih na Aleksandrovi c. (palača Viktorija I. nadstr.) na razpolago bogato založeno planinsko knjižnico in čitalnico, foto-prostore itd., ter, da želi SPD čim tesnejšega sodelovanja z akademiki-ferijalci.

Kdor bi se zanimal za raziskovanje in obdelavo naše planinske flore in favne ter geološka, morfološka in druga raziskavanja naših gor, naj se javi — ti dobijo še posebne ugodnosti (prehrana, prenočišča v plan. kočah, event. podpore).

Na koncu ponovno prosimo vse tovariše, ki se nameravajo vpisati v F. S., da v lastnem interesu to takoj store, ker je sicer tehnično nemogoče izdelati v pravem času legitimacije.

Akadska oblast F. S.

Gg. akademikom

se priporočam za vsa
v knjigoveško stroko
spadajoča dela

A. Janežič, knjigoveznica

Ljubljana, Gregorčičeva ul. št. 5

Priporoča se

najmoderneje urejena lekarna

DR. G. PICCOLI

Ljubljana (nasproti nebotičnika).

Oddajajo se zdravila na recepte za vse bolniške blagajne.

TISKARNA „SLOVENIJA“ D. Z. O. Z.

LJUBLJANA

WOLFOVA UL. ŠT. 1

TELEFON 27-55

Izvršuje vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela po zmernih cenah. — Časopisi, knjige, revije, brošure, vabila, letaki, plakati, itd. Zaloge beležnih koledarjev